

Frivilliges

samarbejde med

det offentlige

**Hvor langt
vil vi gå?**

Titel: Frivilliges samarbejde med det offentlige – Hvor langt vil vi gå?
Udgiver: Ældre Sagen

Udarbejdet af: Line Holst Jensen, HOLST-GRYCH for Ældre Sagen
Redaktionsgruppe: Lis Vidkjær Hjorth, Monica Munch, Ia Brix Ohmann
Grafik/Design: Ida Magdalene, ol.ida@grafisk.dk
Tryk: PrinfoKolding
1. oplag: 5000, november 2005
ISBN: 87-89084-67-5

Pjecen er gratis og kan bestilles hos:
Ældre Sagen
Nørregade 49
1165 København K
Telefon 33 96 86 86
Fax 33 96 86 87
e-mail: aeldresagen@aeldresagen.dk

Den kan også hentes på www.aeldresagen.dk

Indholdsfortegnelse

Hvorfor dette hæfte?	4
Ældre Sagens rammer for frivilliges samarbejde med det offentlige	5
Formålet med Ældre Sagens frivillige arbejde	5
Rammer for Ældre Sagens frivillige	5
Ældre Sagens samarbejde med det offentlige	6
Anbefalinger til lokalkomiteerne	7
Tag udgangspunkt i Ældre Sagens formål med og rammer for frivillige aktiviteter	7
Sæt jer ind i hvilke opgaver det offentlige har pligt til at løse	8
Husk at frivillige kan påtage sig – ikke pålægges – en opgave	9
Husk at frivillige aktiviteter er tilbud – ikke ydelser, man kan visiteres eller ordineres til	10
Der skal være en klar ansvars-, opgave- og rollefordeling	11
Overvej om der bør være en grænseaftale	12
Fasthold det gode samarbejde	13
Hvis du vil vide mere	14
Publikationer	14
Internettet	14

Hvorfor dette hæfte?

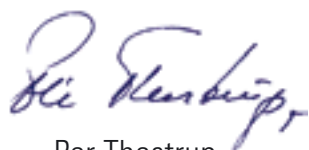
Ældre Sagens frivillige har ofte gode erfaringer med at samarbejde med det offentlige. Men der er stor forskel på frivilliges og professionelles værdier, kultur og praksis. Det er med til at gøre samarbejdet spændende og udviklende, men kan også skabe uklarhed og misforståelser.

Derfor har Ældre Sagens bestyrelse drøftet formålet med og rammerne for Ældre Sagens frivillige arbejde, samt formålet med frivilliges samarbejde med det offentlige. Ydermere har bestyrelse og sekretariat været i dialog med Ældre Sagens frivillige for at høre om deres konkrete erfaringer med og anbefalinger til Ældre Sagens frivilliges samarbejde med det offentlige.

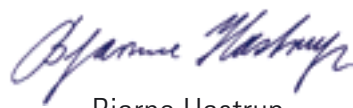
På den baggrund er dette hæfte udviklet. Hæftet tager udgangspunkt i en kort beskrivelse af formålet med Ældre Sagens frivillige arbejde, rammerne for samme samt formålet med Ældre Sagens frivilliges samarbejde med det offentlige. Derefter følger nogle anbefalinger til, hvordan frivillige kan sikre, at rammerne udmøntes i praksis. Hver anbefaling er illustreret med en historie fra hverdagen; nogle med angivelse af lokalkomiteens navn andre uden.

Hæftet henvender sig til Ældre Sagens lokalkomiteer, herunder formænd, kontaktpersoner og andre interesserede frivillige. Det kan bruges som inspiration eller en praktisk checkliste. Eller det kan bruges til at skabe debat i og mellem komiteerne.

Hæftet supplerer den hjælp, I kan få hos konsulenterne i Ældre Sagens sekretariat.

Per Thestrup
Formand

Bjarne Hastrup
Adm. direktør

Ældre Sagens rammer for frivilliges samarbejde med det offentlige

Samarbejdet mellem Ældre Sagens frivillige og det offentlige er baseret på formålet med Ældre Sagens frivillige arbejde og rammerne for Ældre Sagens frivillige.

Formålet med Ældre Sagens frivillige arbejde

Formålet med Ældre Sagens frivillige arbejde er at:

- Imødekomme ældres behov for livskvalitet og behov for at bruge deres engagement og personlige ressourcer.
- Give flere ældre muligheder for at opnå en aktiv, udviklende og meningsfyldt seniortilværelse.
- Medvirke til at understøtte værdighed, respekt og selvbestemmelse hos svage ældre.
- Være et ekstra sikkerhedsnet for god pleje og retssikkerhed for svage ældre.

Rammer for Ældre Sagens frivillige

For at opfylde formålet har Ældre Sagen udstukket følgende rammer, som fastslår, at frivillige:

- Er medmennesker, som giver en ekstra social håndsrækning eller skaber nye former for sociale netværk.
- Kan påtage sig – ikke pålægges en opgave.
- Ledes af frivillige.
- Arbejder ulønnet, men får dækket deres omkostninger af Ældre Sagen.
- Har tavshedspligt i personsager.
- Ikke håndterer pengesager for brugeren.
- Ikke leverer ydelser, som det offentlige kan visitere til.
- Kan supplere – ikke erstatte – det offentliges omsorgsforpligtelser over for svage ældre.
- Bestemmer, hvem der kan benytte sig af de frivillige aktiviteter. Kommunen kan henvise borgere til aktiviteterne, som dog ikke må indregnes som en ydelse i den samlede service til borgeren.
- Ikke udfører professionelle, lovpligtige pleje- eller omsorgsopgaver.

Ældre Sagens samarbejde med det offentlige

For Ældre Sagen er formålet med at samarbejde med det offentlige at:

- Forbedre livskvaliteten for især svage ældre ved at skabe aktiviteter, der komplementerer og supplerer det offentliges lovpligtige tilbud (jf. Ældre Sagens formål).
- Skabe kendskab til og respekt for hinandens kultur, forskelligheder og grænser.

Et samarbejde kan have mange forskellige former, fx:

- Lokalkomiteen får indsigt i og kan påvirke kommunens ældrepolitik.
- Formanden/kontaktpersonen ansøger om kommunale ressourcer som penge, fysiske rammer, faglig viden mv.
- Kommunen oplyser borgerne om Ældre Sagens aktiviteter og formidler kontakt til lokalkomiteens kontaktperson.
- Frivillige samarbejder med professionelle om fx aktiviteter på et ældrecenter, sundhedscenter, sygehus eller lignende.
- Vidensdeling og erfaringsudveksling.

Det offentlige omfatter både de kommunale institutioner, fx plejecentre, den centrale ledelse og embedsmænd samt politikerne.

Anbefalinger til lokalkomiteerne

Tag udgangspunkt i Ældre Sagens formål med og rammer for frivillige aktiviteter

På møder med repræsentanter for det offentlige er det vigtigt at formidle Ældre Sagens formål med og rammer for frivilligt arbejde.

Derfor er det vigtigt, at lokalkomiteen har en fælles holdning til, hvad Ældre Sagens mål, værdier og grænser betyder i praksis i forhold til konkrete frivillige opgaver.

Nej tak til et samarbejde der var på kant med Ældre Sagens rammer for frivillige aktiviteter

En kommune henvendte sig til den respektive lokalkomite for at høre, om de ville samarbejde om at skaffe besøgsvenner til enligt boende demensramte.

Eftersom Ældre Sagen primært aflaster pårørende til demente i eget hjem, indledte lokalkomiteen en dialog med kommunen for at finde ud af, om det var muligt at finde en måde at samarbejde på.

Komiteens udspil var, at hvis frivillige skulle besøge enligt boende demente, så skulle kommunen sørge for, at der var en pårørende eller kommunalt ansat hos den demente, både når den frivillige kom og gik.

Efter nogen snak frem og tilbage besluttede kommunen, at de ikke kunne leve op til Ældre Sagens krav. I nogen tid derefter lå samarbejdet mellem kommunen og komiteen stille på demensområdet. I dag er der kommet en leder af daghjemmet, som er meget indstillet på et tæt samarbejde med de frivillige omkring den enkelte demensramte borger. Derfor kan Lokalkomiteens frivillige nu besøge enlige demensramte, når der er tale om mennesker med lettere demens. Frivillige går også tur med demensramte med udgangspunkt fra daghjemmet, hvor der er ansatte at samarbejde med.

Sæt jer ind i hvilke opgaver det offentlige har pligt til at løse

Frivilligt arbejde må ikke erstatte det arbejde, det offentlige er forpligtet til ved lov at udføre.

Derfor er det en god ide at sætte sig ind i og løbende holde sig opdateret om, hvilke opgaver det offentlige lovpligtigt skal løse.

Tag stilling til om en forestående frivillig aktivitet faktisk er kommunens ansvar. Hvis det er tilfældet, så find sammen ud af hvad I skal gøre. Kontakt evt. konsulenterne i sekretariatet.

Målrettet opdatering i Brøndby

I Brøndby lokalkomite arbejder man bevidst og målrettet for at holde sig opdateret om, hvilke opgaver det offentlige er forpligtet til ved lov at løse. Alle medlemmer af den ældrepolitiske arbejdsgruppe får udleveret diverse løvbøger. Arbejdsgruppen sørger også for at holde sig ajour på området via kommunens hjemmeside, og ved at søge på internettet. Ydermere har man stor glæde af at mødes med de andre ældrepolitiske kontaktpersoner i kredsens ældrepolitiske gruppe. Man udveksler erfaringer og trækker på Ældre Sagens ældrepolitiske konsulent, som deltager på møderne.

Lokalkomiteen har aldrig oplevet, at en forestående frivillig aktivitet var kommunens ansvar. Dels fordi man er helt inde i, hvad kommunen har pligt til. Og dels fordi kommunen ikke kunne drømme om at henvende sig til komiteen om aktiviteter, som det offentlige selv skal stå for, fordi de ved, at komiteen ved, hvad de vil og ikke vil være med til!

Husk at frivillige kan påtage sig – ikke pålægges – en opgave

Frivillige i Ældre Sagen bestemmer selv, hvilke opgaver de vil gå ind i, så længe de ligger indenfor Ældre Sagens formål og vedtægter. Der er ingen, der kan pålægge en frivillig opgaver. Slet ikke det offentlige.

Frivillige påtager sig ikke offentlige pleje- og omsorgsopgaver. Men når en frivillig har sagt ja til en opgave, er hun eller han naturligvis menneskeligt og etisk forpligtet til at løse den – eller melde fra. Ellers kommer det til at gå ud over den eller dem, der venter hende/ham.

Et besøgsven forhold der udviklede sig til et venskabsforhold

I en lokalkomite havde en besøgsven gennem længere tid udviklet et nært forhold til en medborger. Der var efterhånden snarere tale om et venskab end et besøgsven forhold. En dag besøgsvennen var på besøg, spurgte hjemmehjælperen som også var der, om besøgsvennen ikke lige ville passe den ældre dame ugen efter, nu da hun selv skulle på ferie. Besøgsvennen, som var tidligere sygehjælper, fik ondt af den ældre dame og sagde ja. Den efterfølgende uge hjalp hun den ældre dame med opvasken og medicin doseringen.

Da de i komiteens gruppe af besøgsvenner efterfølgende kom til at tale om episoden, kontaktede de kommunens hjemmeplejekontor for at høre, om det var dem, der havde bedt hjemmehjælperen spørge besøgsvennen. Det benægtede de, og komiteen konkluderede derfor, at det var den pågældende hjemmehjælperes eget initiativ. Episoden gjorde, at man i gruppen af besøgsvenner fik talt om, at man som frivillig skal være klar til at sige fra. Også når det drejer sig om ældre medborgere, som man som frivillig har udviklet et nært forhold til. Der har da heller ikke været lignende episoder siden. Og besøgsvennen fik det meget bedre af at få talt med de andre besøgsvenner om det dilemma, hun havde stået i.

Husk at frivillige aktiviteter er tilbud – ikke ydelser, man kan visiteres eller ordineres til

Det er Ældre Sagens kontaktperson, som sammen med de frivillige bestemmer, hvem målgruppen for aktiviteten er, og hvor mange der kan deltage.

Kommunen kan ikke uden forudgående aftale med Ældre Sagen afgrænse, hvem der kan henvises til frivillige aktiviteter. Heller ikke når aktiviteten foregår i et kommunalt rum, fx på et ældrecenter, sundhedscenter, hospital eller lignende, eller når frivillige praktisk samarbejder med professionelle om aktiviteten. Kommunen må heller ikke indregne de frivillige aktiviteter i kommunens samlede tilbud til borgerne.

De frivillige bestemmer selv i samarbejdet med kommunen

I lokalkomiteen i Fredensborg-Humlebæk ved man, hvor værdifuldt det er at være i tæt dialog med kommunen, når man samarbejder meget.

Det gode samarbejde inden for demensaflastning startede, da den social-humanitære kontaktperson, der er ansvarlig for kontakten til Fredensborg kommune, kontaktede kommunens nye demenskoordinator ved hendes tiltrædelse. Man holdt et par møder, og blev så enige om at samarbejde om en demensaflastningsordning. Gennem lokalavisen startede man med at søge personer, der gerne ville høre mere om at være frivillig demensaflaster.

Dem, der meldte sig dengang og efterfølgende som frivillige demensaflaster, gennemgår Ældre Sagens kursus i aflastning af pårørende til demente.

3-4 gange årligt inviterer den kommunale demenskoordinator demensaflasterne og den socialhumanitære kontaktperson til et møde for at tale om, hvordan de enkelte aflaster har det med de respektive demente. Man taler også om, hvorvidt der er behov for andre tiltag i forhold til den enkelte demente. Demensaflasterne har glæde af at få mulighed for at sparre med andre om deres oplevelser, så de kan blive bedre rustet til at tackle de situationer, de måtte støde på i hjemmene. Kommunen har stor glæde af at høre om aflasternes erfaringer.

Hvis kommunens demenskoordinator oplever, at en borger har brug for en aflaster, bringer hun det op på et af de årlige fællesmøder. Hun ringer også nogle gange direkte til en af de erfarne demensaflaster, som hun kender gennem møderne, for at høre om vedkommende har lyst og tid til at aflaste en dement. I givet fald tager demenskoordinatoren med aflasteren ud til den demente første gang. Man har aldrig oplevet, at kommunen har visiteret en dement til en frivillig aflaster.

Der skal være en klar ansvars-, opgave- og rollefordeling

Inden kommunen kontaktes, bør lokalkomiteen sørge for at have udarbejdet et samarbejdsgrundlag for den konkrete aktivitet, som komiteen er enig om.

Samarbejdsgrundlaget skal klart forholde sig til følgende spørgsmål:

- Hvad er formålet med at samarbejde?
- Hvad er værdien ved at indgå et samarbejde?
- Hvem er aktiviteterne for?
- Hvilke opgaver er frivillige, og hvilke er evt. professionelle?
- Hvordan skal aktiviteterne organiseres og ledes af frivillige?
- Hvilke forventninger har I til samarbejdet?

Samarbejdsaftale mellem hjemmeplejen og Ældre Sagen i Vallensbæk kommune

Samarbejdet mellem lokalkomiteen i Vallensbæk og kommunen om besøgsvenner, tryghedsopkald og motionshold har længe været godt.

Derfor besluttede komiteen, at den social-humanitære gruppe kunne kontakte socialudvalgsformanden for at få accept til en drøftelse med hjemmeplejen om en udvidelse af samarbejdet.

Den social-humanitære gruppe fik grønt lys herfor, og blev derefter enig med hjemmeplejen om at udvide samarbejdet med en bisidderordning, demensaflastning og hjælpende hånd i det omfang der er behov for det - og Ældre Sagen kan skaffe det nødvendige antal frivillige.

Det er aftalt, hvem der skal kontakte hvem i hvilke situationer, ligesom det er aftalt at følge op på aftalen.

Samarbejdsaftalen har styrket dialogen mellem den social-humanitære gruppe og hjemmeplejen i kommunen.

Overvej om der bør være en grænseaftale

I nogle typer af samarbejde mellem frivillige og det offentlige kan det være nødvendigt at udarbejde en grænseaftale. Det er specielt når frivillige samarbejder med professionelle om en konkret aktivitet eksempelvis på et ældrecenter, sundhedscenter, hospital eller lignende. Hvis der bliver behov for en grænseaftale, er det kommunen, der skal komme med et oplæg.

En grænseaftale beskriver, hvad kommunen forpligter sig til i forbindelse med en konkret aktivitet. Det kan være at løse forskellige opgaver, stille ressourcer til rådighed og respektere grænserne for det frivillige arbejde. En grænseaftale kan være mundtlig eller skriftlig og kan stå i fx et referat eller laves separat. Det bør fremgå af aftalen, hvem parterne er, hvem der har været med til at lave aftalen, og hvornår den er indgået.

Grænseaftalen skal afklare ansvars-, opgave- og rollefordelingen og forholde sig til:

- Målgruppen for aktiviteten
- Økonomi og budget. Hvordan skal aktiviteten finansieres?
- Lokaleforhold
- Formidling og synliggørelse af aktiviteten. Hvad gør de frivillige, og hvad gør de professionelle?
- Opfølgning på og evaluering af samarbejdet

Aftalerne for demensgymnastikken i Viborg er indskrevet i referaterne

I Viborg lokalkomitee samarbejder frivillige med et plejecenter om gymnastik for demente.

Komiteen har været meget opmærksom på opgave- og rollefordelingen, fordi gymnastikken foregår på plejecenteret. Allerede på det første møde mellem komiteen og plejecenter ledelsen fastlagde man derfor opgave- og rollefordelingen og skrev den ind i referatet. Derudover mødes man jævnligt for at koordinere samarbejdet praktisk og fastlægge datoerne for gymnastikken.

Den opgave- og rollefordeling, komiteen er blevet enig med kommunen om, er:

Frivillige står for fællessang og gymnastik, henter deltagerne fra afdelingerne, flytter møbler og stiller vand frem. Alt under den social-humanitære kontaktpersons ledelse.

Personalet finder ud af hvem, der kan være med på dagen, tager sig af deltagernes personlige pleje og er med til gymnastikken.

Fasthold det gode samarbejde

Et godt samarbejde er baseret på, at man kender hinanden og kan tale sammen og gør det – jævnligt. Det er derfor vigtigt, at I sørger for at etablere og vedligeholde en god kontakt til kommunen.

Hold jer orienterede om og følg om nødvendigt op på kommunens beslutninger, budgetter og aktiviteter på ældreområdet.

Tag selv initiativ til jævnlig dialog, både om det der kommer og det, der er sket. Aftal gerne faste møder med de kommunale ledere og nøglepersoner på ældreområdet fx tre gange årligt.

Skab og udbyg gode relationer. Kontakt de nye kommunale kontaktpersoner ved personudskiftninger.

Skeln mellem henvendelserne. Når I står med en konkret sag eller spørgsmål, fx om den kommunale madordning, så tal med den person fra den kommunale administration, der har det relevante sagsområde. Hvis I har en sag, der er af overordnet karakter, bør I henvende jer til en politiker.

Effektivt og sobert lobbyarbejde på Frederiksberg

I lokalkomiteen på Frederiksberg har man gode erfaringer med at dyrke lobbyarbejde og derigennem få indflydelse og midler.

Både det ældrepolitiske og det social-humanitære samarbejde er baseret på personlige tillidsforhold og jævnlige møder. Ex. når kontaktpersoner og komiteformand mødes med kommunale ledere. Og når borgmesteren uformelt en gang årligt besøger komiteen for at drøfte fremtidige udfordringer.

Men det gode lobbyarbejde har en bagside: Personafhængigheden på begge sider.

Derfor kontakter komiteen nye ledere personligt for at skabe en god kontakt. Man arbejder også bevidst med at forankre kontakten til kommunen organisatorisk i komiteen. Det gør man ved at sørge for, at formand og kontaktpersoner har suppleanter, eller "løjtnanter", som man kalder det i komiteen, der kan tage over, hvis kontaktpersoner og formand må trække sig fra komiteen.

Hvis du vil vide mere

Publikationer

Charter for samspil mellem det frivillige Danmark/Foreningsdanmark og det offentlige

Kulturministeriet & Socialministeriet, 2001

Hvad bestiller du her?

Debatoplæg om frivilliges indtog i offentlige tilbud.

Kontaktudvalget, 2004.

Lokalt samarbejde om frivilligt socialt arbejde

Idekatalog til kommuner, amter og frivillige sociale organisationer.

Socialministeriet, 2003

Partnerskaber – på vej mod en ny samarbejdskultur

Center for frivilligt socialt arbejde, 2005.

Velfærd på flere måder

Samarbejde mellem frivillige sociale organisationer og kommuner/amter.

Socialministeriet, 2005

Internettet

Center for frivilligt socialt arbejde: www.frivillighed.dk

Rådet for frivilligt socialt arbejde: www.frivilligraadet.dk

Ældre Sagens frivillige har ofte gode erfaringer med at samarbejde med det offentlige. Men der er stor forskel på frivilliges og professionelles værdier, kultur og praksis. Det er med til at gøre samarbejdet spændende og udviklende, men kan også skabe uklarhed og misforståelser.

Dette hæfte er udviklet for at hjælpe med at skabe en klarere opfattelse af, hvilke muligheder og begrænsninger der ligger i samarbejdet.

Ud over en kort gennemgang af formålet med Ældre Sagens frivillige arbejde, giver hæftet en række konkrete eksempler på, hvordan lokalkomiteer og det offentlige i fællesskab har fastlagt rammer for samarbejdet.

Hæftet henvender sig til Ældre Sagens lokalkomiteer, herunder formænd, kontaktpersoner og andre interesse-rede frivillige. Det kan bruges som inspiration eller en praktisk checkliste. Eller det kan bruges til at skabe debat i og mellem komiteerne.

